

Історія створення Володимирця

Селище Володимирець розкинулось у межиріччі Стиру й Горині, за 100 км від Рівного, з яким зв'язане автомобільним шляхом. До залізничної станції Антонівка 18 км. Населення - близько 10000 чоловік.

Зупинка Володимирець

Володимирецька рада. Пам'ятник Шевченку

На території селища збереглись залишки давньоруського городища.

Письмові джерела 1570 року називають Володимирець «старою осадою». На початку XVII ст. ним володіли князі Чарторийські. Потім вони продали його за 400 тис. злотих воєводі Казиміру Пацу.

В середині століття в містечку вже налічувалось 220 домів. Крім землеробства, населення його займалось торгівлею й ремісництвом. Тут відбувалось кілька ярмарків на рік. Торгувати сюди приїздили купці з Луцька, Рафалівки, Пінська, Острога, Клевані. Про торговельні зв'язки Володимирця з білоруськими й російськими містами свідчать виявлені знахідки різних монет XVI-XVII століть.

У Володимирці було велике для свого часу залізобне підприємство, яке постачало руду з села Рудки та інших навколишніх сіл. Виплавляли її на деревному вугіллі. Рудня існувала до кінця XVII століття.

Під час визвольної війни українського народу 1648 -1654 рр. населення Володимирця брало участь у селянських заворушеннях. У жовтні 1654 року містечко й замок Володимирець зайняли російські війська і українські козацькі полки.

За Андрусівським перемир'ям Володимирець залишився за Польщею. Польська шляхта здійснювала політику соціального та національного гноблення. На початку 1705 року у Володимирці створюється католицька парафія Луцького деканату. Римсько - католицький костюл і уніатська церква були засобом духовного уярмлення населення.

Соціальний й національний гніт, свавілля польської шляхти, призводили до занепаду містечка. За сто років кількість будинків зменшилась на половину, у 1775 році їх налічувалось всього 118. Населення виїжджало в інші міста, шукаючи собі заробітку на прожиття.

Володимирецький районний історико-краєзнавчий музей

З 1795 року Володимирець входив до Луцького повіту Волинської губернії. Населення займалось землеробством, ремеслами й торгівлею. 1847 року під час інвентарної реформи на Волині до маєтку поміщика Ф. Красицького у Володимирці приписано 575 кріпаків.

Не здійснились сподівання трудящих Володимирця одержати землю і позбутися злиднів за реформою 1861 року. У Володимирці реформу проведено лише через 9 років. Викупу підлягало 1187 десятин землі, більшість якої становили луки, вигони та непридатні до обробітку ділянки.

Пограбовані під час реформи 1861 року селяни Володимирця зазнавали злиднів через малоземелля та низьку продуктивність сільського господарства, на їх становищі тяжко позначались залишки кріпацтва й капіталістичної форми експлуатації.

В другій половині XIX і на початку XX ст. у Володимирці з'являються невеликі підприємства. З 1870 року працював винокурний завод. Згодом повітове земство відкрило невелику черепичну майстерню. Працювали селяни й на лісорозробках – цьому сприяла прокладена напередодні першої світової війни вузькоколійна залізниця Антонівка – Хіночі, яка проходила поблизу Володимирця. Праця на цих підприємствах була виснажливою, а заробітки мізерними. Володимирець залишався глухим містечком – у 1811 році тут налічувалось 158 дворів.

В цей час відбувається швидкий процес роздрібнення селянських господарств, які все більше терпіли від малоземелля. 1913 року поміщику Красицькому належало близько 10 тис. десятин землі, тим часом 245 селянським господарствам Володимирця і прилеглих хуторів належали лише 1187 десятин сільськогосподарських угідь, включаючи вигони та непридатні землі. З цієї кількості землі було придатно для обробітку не більше однієї п'ятої частини. Все це примушувало селян шукати засобів до існування й гнути спину на поміщика, церкву й лихваря або кидати свої домівки та йти на заробітки в інші губернії.

Низьким був рівень охорони здоров'я. Лише в 1913 році земство побудувало невеличку лікарню на 10 ліжок. Було тут і два приватні лікарі, до яких трудяще населення рідко зверталось через високу плату за обслуговування.

Більшість жителів містечка не знала грамоти. Першу парафіяльну школу відкрито у Володимирці 1874 року. 1908 року її перетворили на двокласне народне училище. В1914 році його закінчило лише 10 дітей. Був тут ще один клас для дорослих, його відвідувало кілька десятків чоловік. Але переважна більшість населення лишались неписьменною.

Перша світова війна лягла важким тягарем на трудящі маси. Багато чоловіків з містечка мобілізували на фронт, де більшість з них загинули. Господарювати довелось старим, жінкам і дітям. Зростали податки, різні повинності. Все це викликало незадоволення існуючими порядками.

Після повалення самодержавства з фронту почали повертатися додому солдати. Вони привезли революційні листівки, більшовицькі газети, розповідали трудящим про події в центрі Росії, про В.І. Леніна – захисника інтересів усіх працюючих. Це посилювало революційний настрій робітників та селянської бідноти Володимирця.

Перемога Великої Жовтневої соціалістичної революції викликала небувале революційне піднесення серед трудящих Володимирця. В листопаді 1917 року було проголошено Радянську владу. Волосну Раду очолив селянин – бідняк Я. Гузей. За короткий час Рада конфіскувала й поділила між селянами панські землі, ліси, худобу.

Але в лютому 1918 року до Володимирця вдерлись австро – німецькі окупаційні війська. У селян відібрали землю, ліс, худобу й повернули багатіям. Але повстанські загони із сіл Каноничі, Хиноч, Озера, Дубівки, очолені М. Бацюсем, К. Морозом, М. Отродою, за підтримки жителів містечка грудневої ночі 1918 року розгромили карателів.

На початку липня 1920 року Володимирець визволили частини 58-ї стрілкової дивізії 12-армії. В операції брали участь і угорські бійці - інтернаціоналісти 173-ї стрілецької бригади на чолі з Л. Гавро.

Восени 1920 року Володимирець опинився під владою буржуазно - поміщицької Польщі. Містечко перебувало в повній залежності від поміщиків, орендаря та старости. Єдиним промисловим підприємством був невеликий винокурний завод. Людям довелося за 60-80 грошів працювати на панів від зорі до зорі.

Соціальне гноблення доповнювалось національними утисками. Українська культура переслідувалась, заборонялось співати українські пісні. Населення було переважно українським, а викладання в школах здійснювалось польською мовою.

Не кращим було й медичне обслуговування трудящих. Важко було трудівникові знайти роботу. Біднота, шукаючи порятунку від злиднів, мусила емігрувати в країни американського континенту. До 1939 року з Володимирця емігрувало понад 30 родин.

Перший комуністичний осередок у Володимирці створився на початку червня 1928 року. Його очолила Е. Бурак. Незабаром у містечку та навколишніх селах виникли ще декілька комуністичних комірок.

У березні – квітні 1930 року поліція вчинила масові арешти комуністів. На судовому процесі, що відбувався 23 травня – 6 червня 1932 року в Рівному, комуністи Володимирця Е. Бурак, Л. Приходько, Г. Смола та інші були засуджені на тривалі строки ув'язнення.

Весною 1934 року за ініціативою Ковельського окружного КПЗУ створено Володимирецький підпільний райком КПЗУ в складі П. Я. Ткачука (секретаря), О. Т. Тарасюти. Й. К. Ковальця, П. О. Симонюка, Б. Бурак та В. С. Дуляницького. Зростала чисельність і бойовитість партійних осередків. Навіть прокуратура Ровенського окружного суду визнавала, що «діяльність Володимирецького райкому КПЗУ, якщо йде мова про внутрішню сторону, організаційну, була дуже законспірована».

В 1936 році у Володимирці створюється комсомольська організація, яка налічувала на той час близько 80 юнаків та дівчат. Активними комсомольцями були С. Ковалень, К. С. Симонюк, А. О. Шама, С. П. Шепель та ін. Згуртованість комсомольської організації яскраво виявилася під час похорону її секретаря С. П. Шепеля 21 травня 1936 року. В похоронній процесії, незважаючи на заборону, взяло участь біля 800 жителів містечка. На їх грудях були червоні банти. З промовами на кладовищі виступали А. І. Приходько, П. О. Симонюк, С. А. Бендюг, які закликали присутніх до боротьби з ненависним буржуазно – поміщицьким ладом.

Комуністи й комсомольці Володимирця під час виборів до сейму у вересні 1935 року звернулося до трудящих із закликом бойкотувати вибори, роз'яснювати антидемократичний характер буржуазної конституції, яка позбавляла трудящих елементарних демократичних прав. Успішно була наприклад, проведена маївка 1936 року, який охопив не лише хліборобів Володимирця, а й навколишніх сіл. Керівник Сарненської слідчої служби визначав, що « у Володимирці існує організована вища комуністична одиниця...,існує райком КПЗУ..., райком з наступом весни 1936 року розпочав агітацію за сільськогосподарській страйк».

Боротьба трудящих за визволення і возз'єднання з Радянською Україною успішно завершилась за допомогою Країни Рад. У вересні 1936 року Червона Армія визволила Володимирець від ярма польських поміщиків та капіталістів.

Радісно зустрічали жителів містечка своїх визволителів. У Володимирці був створений волосний комітет на чолі з робітником П. Ткачуком. До Народних Зборів Західної України жителі містечка обрали своїми депутатами Йосипа Ковольця та Андрія Приходька.

Незабаром у Володимирець став районним центром і віднесений до категорії сіл. У 1939 році було відкрито маслозавод, почалася реконструкція націоналізованого винокурного заводу; до житлових будинків, що колись належали багатіям, переселили трудящих. Панську землю, худобу, реманент безплатно роздавали селянській бідноті. Селяни отримали з панського господарства 40 корів, 20 коней, 20 волів. В селі Городці було організовано МТС, яка обслуговувала і Володимирець. Весною 1940 року у Володимирці створено один з кращих в області колгосп ім. Леніна, який об'єднав 34 господарства. Згодом до колгоспу вступили нові родини. Вперше в історії Володимирця відкрилися українські середні, восьмирічна і початкова школа, а для дорослого населення створено вечірню школу та гуртки ліквідації неписьменності. почали працювати будинок культури, кінотеатр, бібліотека.

Трудящі Володимирця вперше дістали право на безплатне лікування. Відкрилися районна лікарня, клініка, дитяча та жіноча консультації.

Та скоро на оновленні радянські західно українські землі посунули фашистські загарбники. Творча праця жителів Володимирця була перервана. Гітлерівці окупували Володимирця 3 липня 1941 року. Реквізиції, арешти, масові розстріли населення – таким був « новий порядок», запроваджений гітлерівцями та їхніми прихвоснями – українськими буржуазними націоналістами.

Але ні розстріли, ні тортури, ні залякування не могли зупинити наростання всенародного гніву. У березні 1942 року у Володимирці виникла підпільна група, яка налічувала понад 40 підпільників. Згодом створюється підпільний РК ЛКСМУ на чолі з Х. О. Хутким.

Відзначаючи Першотравень 1942 року, молоді патріоти висадили в повітря 2 маслозаводи, що працювали на окупантів, чотири військові продовольчі склади, вісім мостів, знищили мобілізаційні та податкові списки, замінювали квартиру німецького коменданта, пустили під укіс три ешелони ворога. Серед комсомольців – підпільників найбільш визначилися в боротьбі проти фашистів Т.Н.Кравчук, К.А. Моніч та інші.

20 лютого 1943 року на базі ініціативної групи Володимирецького району було створено партизанській загін ім. Кармелюка, який одночасно був затверджений обкомом партії секретарем Володимирецького підпільного рейкому КП.(б) У.

У березні 1943 року Володимирець комсомольське підпілля повністю приєдналось до загону ім. Кармелюка. З перших днів організації загін розгромив активну бойову діяльність. Тільки в лютому 1943 року народні месники провели п'ять бойових операцій, пустили під укіс ешелони з живою силою і технікою ворога

На дільниці залізниці Ковель- Сарни. Квітневої ночі 1943 року вони проникли в село і під час бою розклеїли листівки. За два місяці загін потроїв свої ряди.

Володимирець 12 січня 1944 року визволили від окупантів частини 397-ї стрілецької дивізії під командуванням підполковника М. Ф. Адонєва. Трудящі свято шанують пам'ять своїх визволителів. Відзначаючи 24- у річницю визволення, жителів Володимирця 1965 року встановили на вулиці Леніна меморіальну дошку. В центрі селища впорядковано братські могили, де поховані односельці.

Поступово життя у Володимирці входило у свою колію. В травні – липні відновили роботу МТС , почалась відбудова спиртового заводу, млина, прокладалась телефонна та радіомережа. Відновили роботу всі школи, лікарні й культосвітні заклади.

Лише в 1945 році на охорону здоров'я, народу освіту та комунальне господарство Володимирця було асигновано 155,4 тис. крб. Від держави, підприємств і колгоспів східних областей України, РРФСР та інших республік надходили посівний матеріал, високопродуктивну худобу, сільськогосподарську техніку, обладнання для шкіл та медичних закладів. Прибували вчителі , лікарі, агрономи, зоотехніки, радянські, партійні й господарські працівники.

У червні 1960 року у Володимирці організовано лісгоспзаг. Підприємство – багатогалузеве, воно заготовляє деревну для народного господарства країни, проводить на значних площах лісопосадочної роботи. Лісгоспзаг має смоло – скипидарний завод, що випускає деревне вугілля,

скипидар, смоли, а також – хвойно вітамінну установку для виготовлення хвойного борошна, цех дерево переробки для випуску тарної продукції.

У 1969 році відкрито громадській історико – краєзнавчий музей. До послугу жителів дві районні бібліотеки (для дорослих і дітей). У Володимирці розквітла народна творчість. Широко розвинувся у Володимирці і спорт. Розвивається художня самодіяльність. У драматичних, хорових, танцювальних та інших самодіяльних гуртках беруть участь близько 500 чоловіків.

Трудящі Володимирця стали краще харчуватися, одягатися. Їх тепер обслуговують сім магазинів, у т. ч. двоповерховий універмаг, три чайні, кафе – ресторан.

Володимирці люблять своє селище, пишаються його революційним та трудовими традиціями. Своєю самовідданою працею вони прагнуть зробити його ще кращим, привабливішим. Завдяки розвитку економіки селища збільшується бюджет селищної Ради. З 1965 по 1972 рік він зріс майже в 2,5 рази. Трудящі Володимирця бачать плоди своєї самовідданої праці.

volodsrada.ucoz.ua